

• Народната памет за пострадали християни през XVIII в. в Шуменско

• За погребалните агенции – техните правомощия и нашите задължения

стр. 4

• За какво жадуват нашите мъртви – относно молитвите и приношенията за „Бог да прости“

• Гробнице за домашни любимици

стр. 5

• Достоеен юбилей на достоен юбиляр – 70-годишнина на Видинския митрополит Димитиан

стр. 6

• Храмът „Св. Вмчк Георги“ в гр. Сандански на 50 години

стр. 7

Тема на броя:

ЖИВИТЕ И ПОКОЙНИЦИТЕ

Диоклийски епископ КАЛИСТОС (Уеър)

Продължаващо общение

Смъртта е раздяла, която не е раздяла. Това е моментът, на който православната традиция придава най-голяма важност. Живите и починалите принадлежат на едно единствено семейство.

Бездната на смъртта не в непреодолима

защото ние всички можем да се срещнем около Божия олтар. По думите на руската писателка Юлия де Босбор: „Църквата... е място за среща на хора мъртви, живи и още неродени, които, обичащи се един друг, се събират около скалата на Олтаря, за да провъзгласят любовта си към Бога.“ Темата е добре развита от друг руски автор, свещеника-мисионер Макарий Глухаров, в писмо до човек, който е загубил близък:

Ние живеем и се движим и имаме битието си в Бога. Живи или мъртви, всички ние сме в Него. По-вярно би било да кажем, че всички ние сме живи в Него, и че няма смърт. Нашият Бог не е Бог на мъртви, а на живи. Той е твоят Бог, Той е Бог и на нея, която е покойница. Има само един Бог, и в този един Бог вие двамата сте сведени. Само не можете да се видите, засега. Но това означава, че бъдещата ви среща ще е по-радостна, и тогава никои не ще ви отнеме радостта. И все пак дори сега вие живеете заедно: всичко, което се е случило, е, че тя сега се е преместила в друга стая и е заключила вратата. [...] Духовната любов трансцендентно видната раздяла.

Как се поддържа това продължаващо общение? Преди всичко има един фаворит път, който мнозина намират привлекателен, но който православната традиция напълно отхвърля. Общването меж-

ду живите и мъртвите не трябва да се осъществява посредством спиритизъм и некромантия. В истинското християнство няма място за никакви техники, с които се опитват да общуват с мъртвите чрез медиуми, спиритически сеанси с азбуки и пр. Вещност подобни практики са много опасни, често те излагат практикуващите ги на обесване от демонични сили. Спиритизмът е също израз на нелегитимно любопитство, което надобява човек, гледащ през ключалката на затворена врата („През погледа на слугата...“). Както казва отец Александър Елчинов: „Трябва смирено да приемем съществуването на Тайната и да не се опитваме да се промъкваме през задната врата, за да подслушваме.“

Както научаваме от житията на светните, положително има случаи, когато

мъртвите общуват пряко с живите –

или насън, или във видения наяве. Но ние, от наша страна, не бива да се опитваме да форсираме подобни контакти. Всеки похват, целящ да манипулира мъртвите, е несъмнено омразен за християнската съвест. Нашата общност с тях не е на психическо, а на духовно равнище и мястото за срещи с тях не е спиритическият сеанс, а трапезата на Евхаристията. Единствената легитимна основа на нашето съдружие с мъртвите е общността в молитвата, най-вече при отслужването на Божествената литургия. Ние се молим за тях и в същото време сме уверени, че те се молят за нас, и именно чрез това взаимно ходатайство ние се свързваме с тях, отвъд границата на смъртта, в здрав и ненарушен съюз на единство.

На стр. 3

Преводител на деветте ангелски чинове Божии е архистратиг Михаил. Името му означава „Огнен пламък“, заради ревността му по Господа, която възпламенява целия човешки род. Когато двоятък бил извержен от небото, Архангел Михаил заедно с целия ангелски сонм залял: „Да внимаваме! Да станем добри пред Всеобръжителя и да не мислим за това, което е противно на Господа!“ Божият архистратиг Михаил засвидетелствал своята ревност към Светата Троица с думите: „Свят, Свят, Свят е Господ Саваот! Пълни са небото и земята с Твоята слава.“

При нашата сърдечна немоция, при бавното ни умиране, при постоянната ни покорност на тази позлатена клетка, тялото, духът ни сам се стреми да се освободи от угнетението, от задуха. Ангелските чинове, отворено Небе, песента, която тържествуващата Църква слуша днес, трябва да възпламеняват в нас постоянна мисъл за служене на Господа, за да се освободим от поробавяния ни дух на тленната материя и светския живот.

Прот. Валентин СВЕЩИЦКИЙ

Антиканонична канонизация

„Да предам и тялото си на изгаряне – щом любов нямам, нищо ме не ползва.“
(1 Кор. 13:3)

Наскоро националните медии съобщиха, че т. нар. „алтернативен синод“ бил „канонизирал“ за свети духовници, които са станали жертва на комунистическия режим след 1944 г., а също и убития неотдавна край Банско разколнически свещеник.

Целият този акт е неистински: неистинска канонизация, дело на неистинска църковна институция и с неистински цели. Всички знаят това и никои не върва в тази „канонизация“ – включително лъжесинодът, който я извършва и медите, които разпространяват тази новина.

А тъкмо светостта е напълно несъвместима с неистинността. Защо светците са тези избрани съседи Божии, които не само живеят според истината и умират в истината, но и постигат пълнотата на онова неизрочно всестайство, което апостолът нарича любов и което е повече от саможертвата.

Светците са онези люди, които след земната си смърт се радват на особената Божия благодат и са приети сред небожителите в Царството Божие. Те са приети в славата и с това стават светъл пример за подражани от всички нас.

Но как можем да узнаем дали даден човек е влязъл след кончината си в славата Божия? С какви човешки мерки можем да го установим?

С никакви. Никакъв човешки съд не може сам да отсъди кой е получил Божия венец, освен ако Бог Сам не ни даде несъмнени свръхестествени и благодатни знаци за небесна прослава. Такива знаци са чудесата свързани с живота преди смъртта на светците и особено с техния посмъртен живот: нетленност на мощите, изцеления, застъпничество и пр.

В този процес винаги Бог е първият. Земната Църква Го следва, а не поема сама инициативата.

Светците – именно защото са прославени от Самия Бог – са носителите на огромен авторитет. Добре е да бъдем близки с тях, защото тази близост ни позволява и ние някак да се осеним с божествената ни слава. Но тъкмо отгук произлиза и едно голямо изкушение: вместо да станем близки с онези, които Бог е прославил, да направим обратното: самите ние да прославим нашите близки.

Голямо е изкушението да заместим Бог от началото на този процес и сам да поемем инициативата при „канонизацията“: да създаваме (пък било и с най-добри намерения) по свои човешки критерии подобни уж небесни свръхавторитети, за да можем след това да се ползвам от тях.

Подобно користо „канонизиране“ обикновено се отнася или до страдалци и жертви, или до популярни, уважавани и обичани личности с големи заслуги. „Канонизацията“ им се прави с цел да се „допълни“ земният авторитет на тези люди с онова, което му липсва – Божията прослава. Целта на подобен акт е авторитетът на „канонизираната“ личност да бъде усвоен от „канонизиращата“ институция.

Най-ярък пример за подобно деяние през последното десетилетие беше свързан с Васил Левски. Авторитетът на тази историческа личност в България е огромен. Всички социологически изследвания го поставят на първо място сред героите на българския народ.

Но, Героизмът и светостта са в различни измерения. Левски безспорно е герой, но имаме ли поне един несъмнен пример за Божия прослава в неговия случай?

На стр. 4

ХРОНИКА

България

Вести от Софийска епархия

На 14 октомври по случай празника на св. Параскева-Петка Негово Светейшество патриарх Максим отслужи света Литургия в столичния храм „Света Петка“ – Стара в съслужение със Знеполския

На 19 октомври по случай празника на храма „Св. Иван Рилски“ в гр. Перник бе отслужена тържествена света Литургия. В службата взеха участие Негово Високопреосвещенство митрополит Геласий, Негово Преосвещенство Знеполският епископ Николай, протосингелът на Со-

На 21 октомври Негово Преосвещенство Траянополският еп. Иларион, патриаршески викарий, празнува деня на своите небесни ангели-покровители – преп. Иларион Велики и св. Иларион, еп. Мъгленски. По този случай той отслужи св. Литургия в храм „Св. Николай Мирликийски“ в съслужение с йерей Кирил Каранджиев, ефимерий към храма. Св. Литургията бе украсена от пението на Негово Преосвещенство Знеполския еп. Николай,

На 26 октомври, деня на св. вмчч. Димитрий в едноименния столичен храм в кв. „Хаджи Димитър“ Негово Светейшество отслужи света Литургия в съслужение с Траянополския еп. Иларион, Знеполския еп. Николай, архим. Йоан, храмовото духовенство и свещеници от сто-

На 27 октомври в храм „Св. Димитър“ в с. Пещера беше отслужена тържествена света Литургия с водосвет от архимандрит Йоан, протосингел на Софийската митрополия, и отец Кирил Дидов, ефимерий на Софийската духовна семи-

На 27 октомври в гр. Брезник, Софийско, беше обновен старинният храм, носещ името на св. преп. Параскева. Обновлението извърши Негово Преосвещенство Знеполски еп. Николай в съслужение с архирейския наместник на гр. Трън

На 28 октомври в ПКСХП „Св. Ал. Невски“ панихида във връзка с починалите жертви на терористичния акт в Москва отслужи Негово Светейшество Българският патриарх Максим в съслужение с Негово Високопреосвещенство митрополит Геласий, Преосвещените епископи Траянополски Иларион и Знеполски Николай, Ви-

сополския митрополия архим. Йоан и храмовото духовенство. Денят на преподобни св. Иван Рилски е празник и на целия град.

На този ден благословение взе лично и президентът на България г-н Георги Първанов.

Софийска митрополия

викарий на Софийска митрополия, архим. Йоан, протосингел на Софийска митрополия, и г-н Иван Златанов, гл. секретар на Софийска митрополия. От името на всички християни, дошли да поздравят еп. Иларион, прочуствено слово и букет свежи цветя поднесе о. Кирил. След богослужението присъстващият богомолен народ изпрати обичайния си владика с песне на „Многоя лета“.

Димитър БОБЧЕВ

лични храмове.

На този ден в съседното училище беше извършен и тържествен водосвет от архим. Йоан, протосингел Николай Георгиев и свещ. Александър Величков, тъй като според стародавна традиция празникът на училището се с чества на Димитровден.

нария. В празника взе участие и Негово Светейшество патриарх Максим, който лично поздравя основния титор г-н Димчо Димитров.

Празникът завърши с освещаване на курбан и обща трапеза.

ставроф. иконом Атанасий и енорийския свещеник на храма отец Илиан.

В службата молитвено взе участие и Негово Светейшество патриарх Максим, който отетски благослови и поздравя народа.

Софийска митрополия

сокопреподобните архим. Борис, главен секретар на Св. Синод, председател на църковното настоятелство при храма „Св. Ал. Невски“, и архим. Йоан, протосингел на Софийската св. Митрополия, и свещеници от софийски храмове. Слово произнесе Негово Преосвещенство еп. Иларион.

ЦВ

Църквата и социалната дейност

От 17 до 19 октомври в конференционен център „Интерпрет“, София, фондация „Покров Богородичен“ организира международна конференция на тема „Църквата и социалната дейност“. Събитието бе почетено от Негово Високопреосвещенство Русенския митрополит Неофит, Негово Високопреосвещенство Ловчанския митрополит Гаврил и Преосвещения Траянополски епископ Иларион. Участваха представители на енории от страната, на прицърковни, държавни и неправителствени организации ангажирани със социална дейност. Приветствие от името на Негово Светейшество патриарх Максим поднесе

Ловчанският митрополит Гаврил. В докладите и дискусиите конференцията търпеше отговор на въпросите: какво трябва да разбираме под църковна социална дейност, какви са нейните богословски основания, особености и граници и как Църквата и държавата могат да съвместяват своите усилия и да си сътрудничат в подпомагането на нуждаещите се. Освен ясно очертаните основания, принципи и форми на църковната социална дейност, заслуга на форума са и установените контакти и плановете за съвместна работа между различните организации.

ЦВ

† IN MEMORIAM

На 19 октомври 2002 г. след кратко боледуване на 86 г. се престава в Господа Негово Високоблагочестие

Ставрофорен свещениконом ПЕТЪР СТЕФАНОВ СТАНЧЕВ,

празничен свещенослужител при храм „Св. Николай Чудотворец“ в гр. Смолян.

Със силна вяра в Бога, с любов към Бога и ближния той 62 години свещенодейства, ръководи и учи своите пасоми – 12 години в Момчилград и 50 години в Смолян.

Опелото бе извършено в храм „Св. Николай“ в Смолян от старв. иконом Михаил Михайлов – архирейския наместник, в Смолян в съслужение с 11 свещеници от Смолянска духовна околия.

Бог да го прости!

Негово Светейшество Българският патриарх Максим благодари на всички, които са го поздравили по случай 88-годишнината му и молитвено им пожелава здраве, благоденствие и спасение.

Тържествено честване на 88-годишнината на Българския патриарх Максим

На 29 октомври Негово Светейшество Българският патриарх Максим отбеляза своята осемдесет и осма годишнина, като по традиция отслужи божествена Литургия в Троянската св. обител „Успение Богородично“. В богослужението взеха участие и Високопреосвещените митрополити: Варненски и Великопреславски Кирил, Василей Еласонски (Еладска православна църква), бивш Нюйоркски Геласий, Плевенски Игнатий, Ловчански Гаврил, Преосвещените епископи: Мелиншки Геннадий, игумен на манастира, Знеполски Николай, Високопреподобните архимандрити: Борис, гл. секретар на Св. Синод, Нектарий (Еладска православна църква), духовници от св. обител, протодякон Любомир Братоев и дякон

Момент от празничното богослужение в Троянската св. обител

Георги Янъков. На клира пъха: Врачански митрополит Калиник, Русенски митрополит Неофит, Траянополски еп. Иларион. След литургията бе отслужен благодарствен молебен.

Патриархът в своето слово благодари на всички, кои-

то бяха дошли в Божия дом, за да го поздравят по случай рождения му ден.

В края на св. служба първосвещителят на родната ни Църква раздаде на богомолния народ кръстчета и иконки за благословение.

Димитър БОБЧЕВ

Варненска и Великопреславска епархия във фокуса на научния интерес

Сто и тридесет годишнината от основаването на Варненската и Преславската епархия бе поводът за организиране на научна конференция на 31.X. 2002 г. в хотел „Корал“ на курорта „Св. Константин“. Тя беше съществена със съдействието на митрополията и Териториалната дирекция „Държавен архив“ – гр. Варна. Съпътстваха я редица събития, свързани с Деня на народните будители, включително полагане на основния камък на параклис във Варненския свободен университет.

Конференцията беше открита в присъствието на Негово Светейшество Българския патриарх Максим, Високопреосвещените митрополити Калиник Врачански, Кирил Варненски и Великопреславски, Неофит Русенски, Геласий бивш Нюйоркски, Гаврил Ловчански, архим. Борис-главен секретар на Св. Синод, висок гл. секретар митрополит Василей Еласонски от Еладската църква и кмета на Варна. Първият доклад бе прочетен от архимандрит доц. Павел Стефанов (Шуменски университет) на тема „История на Преславската епархия (IX-XIV в.)“. В него бяха оповестени нови хипотези, например за т. нар. „мартриум“ под Големата базилика в Плиска. Д-р Стела Дончева от Шуменския музей се спира върху монашеската практика в средновековна България и архитектурните традиции в северозточната част на страната. Докладът на д-р Надежда Илиева (Великотърновски университет) бе посветен на господството на Венеция и Генуа в Черно море и Средиземноморието и връзката им с Добруница през XIV в.

Д-р Румен Ковачев от Ориенталския отдел на На-

родната библиотека разгледа структурата на Варна по махали и енории през втората половина на XVI в. според регистрите на Истанбулския османски архив. Тъй като през тази епоха духовниците са ръководители на българската общност, по принцип махалите носят имената на енорийските си свещеници. Принюстит на храма „Успение Богородично“ към духовния живот в Търговище през XIX в. беше разгледан в доклада на Йорданка Петкова от Търговищкия Исторически музей. Ири-на Димитрова от Регионалния музей в Шумен анализира посланието на Св. Синод в Цариград до грвниците в Преславската епархия през 1846 г., с което се настоява да бъде приет новият митрополит Дионисий. Магдалена Жечева от Историческия музей в Търговище проследи хронологично връзките между Варненския и Преславския митрополит Симон и Търговище. През периода 1878-1937 този неуморен архирей освещаваша в епархията си 33 църкви. Доц. Вера Бонева от Шуменския университет в доклада си, посветен на Велико Христово, доказва, че всъщност има двама общественици с това име във Варна и Шумен. Докладът на Светлана Аврамова от Историческия музей в Търговище беше фокусиран върху личността и делото на българския митрополит в САЩ Андрей.

Ст. н. с. Лизбет Любенова от Института за история в София се спира на интересни факти от всекидневния живот на населението във Варненската и Преславската епархия според митрополитската кондака. Мирослав Топев от музея в Омуртаг говори за църквата „Св. Димитър“ в същия

град, построена през 1860 г. от видния възрожденски архитект Генчо Кънев. Ст. н. с. Дечко Лечев, директор на Регионалния исторически музей в Шумен, разгледа периода, в който Варненската епархия е присъединена към Шуменската и пребиваваната на митрополит Симон между 1872 и 1882 г. в Шумен. Празниците, обредите и ритуалите в българския военноморски флот от 1879 до 1945 г. бяха тема на доклада на Елисавета Димитрова от Централния военен архив във Велико Търново.

Д-р Ани Златева от Института за история в София обсъди някои нетрадиционни форми за благотворителност през войните за национално обединение, намерили извазване главно чрез „Червен кръст“. Н. с. Бета Хараланаова от Регионалния музей в Шумен запозна аудиторията с Варненския и Преславски митрополит Иосиф – срудит, книжовник, икуменст, привърженик на църковната социална дейност. Красимира Томова от Варненския музей се спира върху строителството на православни храмове във Варна след Освобождението. Местната катедрала е втората по големина църква в България. Освен нея са изградени още три църкви: „Св. Петка“, „Св. Илия“ в кв. „Трошево“ и „Св. Цар Борис I“ в кв. „Аспарухово“.

Участниците в конференцията получиха по един екземпляр от новозададените сборник „Борбите на българите от Варненска и Преславска епархия за църковна независимост 1840-1879 г.“ Негови съставители са директорът на архива Борислав Дряновски и митрополит Кирил.

Архимандрит доц. Павел СТЕФАНОВ

Продължаващо общение

От стр. 1

Съюзът, който свързва живите и покойниците, се изживява от православните християни като особено близък през целия период от четириседмични непоследствено след смъртта.

През това време

има само лека забеса между този и онзи свят

затова и през тези първи седмици заупокойните служби за наскоро починалите се правят особено често. Когато минат четридесетте дни, публичните молитви се правят по-рядко, макар че, естествено, продължаваме да поменаваме новопочиналите ежедневно в личните си молитви. Връзката между живите и мъртвите остава непрекъсната, но ние, живите, сякаш трябва да „пуснем“ починалия, така че да може да бъде свободен да продължи в мир определеното пътуване към отвъдния бряг. Все пак това не означава, че в края на четридесетте дни живите спират да скарват за покойника; напротив, времето за жалейка следва да се продължи много по-дълго – наистина много по-дълго, отколкото нашата съвременна западна култура обикновено смята за необходимо.

Молитвата за успишките не се счита от православните християни за някаква „екстра“, а се приема за постоянна съставка на ежедневното ни богочитание. Ето някои от молитвите, които изричаме:

Единствени Съдителя, Който с дълбока мързост, човеколюбиво всичко си устрои и на всички си дал това, от което се нуждаем, упокой, Господи, душице на Твоите раби, които на Теб – Твореца и Зидателя, са възложили упованието си.

При светиците упокой, Господи, душице на Твоите раби, одето няма болест, скръб и въздишки, а живот вечен.

Христос да те упокои в земята на живите и да отвори за тебе райските двери; да те приеме в Царството и да ти даде опрощение за греховете: защото ти беше Негов приятел.

Все пак някои молитви имат по-мрачен тон, напомнящ ни възможността за вечно отдаление от Бога:

От вечно изгаряща огън, и от тъма безпросветна, от скърцане на зъби и вечно измъчваща червей, и от всяко мъчение избави, Спасе наш, всички които са умрели с вяра.

Не могат да се поставят тези граници за това застъпничество за мъртвите. За какво се молим? Ако се тълкуват стриктно,

православните правила разрешават поименни молитви при публичното литургично богочитание само за тези, които са починали във видимо общение с Църквата. Но има случаи, когато молитвите ни са далеч по-обхватни. На коленопреклонната вечерня в неделата на Петдесетница се изричат молитви дори за онези, кои-

към тях с Божията. По думите на друг англичанин, д-р Е. Б. Пюз, отказът от молитва за мъртвите е „толкова студена мисъл... тъй противна на любовта“, че дори само на това основание тя по необходимост е невярна.

Не е нужно, а всъщност не е и възможно, никакво по-нататъшно обособяване или защита на

сме членове на едно и също семейство; и затова, живи или мъртви, ние ходатайстваме едни за други. У възкръсналия Христос няма деление между мъртвите и живите; по думите на отец Макарий: „Всички сме живи в Него, защото в Него няма смърт.“ Физическата смърт не може да прекъсне връзките на взаимна любов и взаимна молитва, които ни свързват едни с други в едно Тяло.

Естествено ние не разбираме точно как такава молитва носи полза на покойниците. Но по същия начин, когато се молим за живи люде, не можем да обясним как това ходатайство им помага. Знаем от личен опит, че

молитвата за другите действа

и затова продължаваме да я практикуваме. Но независимо дали се отнася за живите, или за мъртвите, молитвата действа по начин, който остава тайнствен. Не можем да измерим точно взаимодействието между акта на молитвата, свободната воля на другия човек и Божията благодат и предзнание. Когато се молим за мъртвите, стига ни да знаем, че те продължават да изразяват в любовта си към Бога и затова имат нужда от подкрепата ни. Нека оставим другото на Бога.

Ако наистина върваме, че се радваме на непрекъснато и продължаващо общуване с мъртвите, тогава ще гледаме да говорим за тях, доколкото е възможно, в сегашно време, а не в минало. Няма да казваме: „Обичахме се“, „Тя ми е тъй скъпа“, „Толкова бяхме щастливи заедно“. Ще казваме „Ние оцне-

Сърбушки надгробен паметник от с. Красен, Русенско
Илюстрация из книгата на Ива Любенова
„И гробовете умират“

се обичаме – сега повече от преди“, „Тя ми е тъй скъпа, както винаги“, „Толкова сме щастливи заедно“. Има една рускиня в православната общност в Оксфорд, която категорично възразява да я наричат вдовица. Макар че съпругът ѝ е умрял преди много години, тя настоява:

„Аз съм неговата съпруга, не неговата вдовица“

Тя е права.

Ако се научим да говорим за мъртвите по този начин, използвайки сегашно време, а не минало, това може да ни помогне в един конкретен проблем, който понякога тревожи хората. Много често се случва да отлагаме одобряването с някой, с когото сме се отчуждили, и смъртта идва, преди да сме се опростили. Горчиво се каем и се изкушаваме да си кажем: „Късно е, късно е, шансет пропална

завинаги; нищо не може да се направи.“ Но това е напълно погрешно, защото не е късно. Напротив, можем да се приберем вкъщи още същия ден и на вечерната си молитва можем да говорим пръко на починалия приятел, от когото сме се отчуждили. Като използваме същите думи, които бихме използвали, ако беше още жив и се срещнахме лице в лице, можем да поискаме проща и да потвърдим любовта си. И от този миг нашата взаимна връзка ще се промени. Макар да не виждаме лицата на покойните ни близки, нито да чуваме техните отговори, макар да нямаме никаква представа как думите ни стигат до тях, ние знаем в сърцето си, че ние и те заедно сме положили ново начало. Никога не е късно да започнем наново.

Из книгата „Тайнството на човешката личност“

Възкресение Лазарово
Манастир „Ставропигица“, Св. Гора – Атон
Теодан Критянин, 1546 г.

то са в ада:

Христос, Боже наш... Който си слязъл в ада и си спрошил вечните прегради, като си показал изхода на онези, които седят в тъмната... На този всевъзвршен и спасителен празник (както) си сподобил да приемеш молитвено очищение, за онези, които са затворени в ада – подавай ни велика надежда за ослабление на затворените от затварящата ги сквернота и за изпращане на Твоето утешение.

Каква е доктриналната основа за тази непрестанно повтаряна молитва за мъртвите? Как можем богословски да я оправдаем? Отговорът на този въпрос е изключително праволноесен. Основата е

нашата солигарност във взаимната любов

Ние се молим за мъртвите, защото ги обичаме. Англичанският Кентърбрийски архиепископ Уилям Темпъл нарича подобна молитва „служба на любовта“ и изказва думи, които всеки православен християнин с радост би приел за свои: „Ние се молим за тях, не защото Бог иначе ще ги пренебрегне. Молим се за тях, защото знаем, че Той ги обича, и желаем привилегията да съединим нашата любов

молитвата за мъртвите. Такава молитва е просто спонтанният израз на нашата взаимна любов. Тук на земята ние се молим за другите; не бива ли да продължаваме да се молим за тях и след смъртта им? Живи или мъртви, всички

Смъртта е неизбежен и сигурен факт

В този живот има едно нещо, в което можем да сме сигурни: че всички ще умрем (освен ако Второто пришествие на Христа не дойде за нас приживе). Смъртта е единственото фиксирано, неизбежно събитие, което всеки човек трябва да очаква. И ако аз се опитам да забравя това фиксирано събитие и да скрия неговата неизбежност от себе си, тогава самият аз ще съм губещият. Истинският хуманизъм и съзнанието за смъртност са взаимно зависими променливи, защото само като осъзнаем и приемаме реалността на предстоящата ми смърт, аз мога истински да живея. Както забелязва Д. Х. Лорънс: „Без песента на смъртта песента на живота става безсмислена и глупава.“ Ако игнорираме измерението на смъртта, ние отнемаме истинското величие на живота.

Това е изразено много силно от митрополит Антоний Сурожки:

Смъртта е пробният камък на отношението ни към живота. Хората, които се страхуват от смъртта, се страхуват и от живота. Невъзможно е да не се страхуваш от живота с цялата му сложност и опасност, ако се страхуваш от смъртта. [...] Ако се страхуваш от смъртта, никога няма да сме готови да поемем крайни рискове; ще прекараме живота си като предпазлив и боязливи страхливици. Единствено ако съумеем да срещнем смъртта лице в лице, да я проумеем, да определим мястото ѝ и нашето място спрямо нея, само тогава ще сме в състояние да живеем по един безстрашен начин и в пълнотата на нашите способности. Единствено съзнанието за смъртта ще

даде на живота тази непосредственост и дълбочина, ще направи живота живот, ще го направи така интензивен, че тоталността му да се побере в настоящия момент.

Обаче нашият реализъм и решимостта ни да „осмесим“ смъртта не бива да ни доведе до принизяването на втората истина: смъртта е тайна. Въпреки всичко, което ни се казва от различните религиозни традиции, ние не разбираме почти нищо за:

... неоткримата страна, отдето никой пътник се не връща...

Наистина, както казва Хамлет, страхът от нея „озадачва волята“. Трябва да удържим на изкушението да се опитаме да кажем прекалено много. Не бива да анализираме смъртта. Тя е неизбежен и сигурен факт, но тя е също така великото неизвестно. Отношението на трезв реализъм, с което следва да посрещнем смъртта като факт, е добре изразено от св. Исаак Сирий:

В сърцето си винаги бъди готов за идването на смъртта. Ако си мъдър – ще я очакваш всеки час. Всеки ден си казвай: „Може би пратеникът, който идва да ме вземе, вече е пред вратата. Какво правя, седейки тук? Ще трябва да си отида завинаги? Никога не ще мога да се върна отново.“

Лягай си с тези мисли всяка вечер и размишлявай върху тях всеки ден. И когато дойде времето за тръгване, иди радостно да го посрещнеш: „Ела с мир. Знаех, че ще дойде и не пренебрегнах нищо, което би ми помогнало в това пътуване.“

Диокийски епископ КАЛИСТОС (Уеър)

Антиканонична канонизация

От стр. 1

Достатъчно е да погледнем опитите да се направи „икона“ на Левски, за да се убедим, че никой не върва в тази лжеканонизация, която остава изцяло в областта на демагогията.

Често обвиняват Църквата, че протака прекалено много процеса за канонизацията. За пример се дават римокатолиците, които ни „изпреварват“ с добре премислени и своевременно проведени „беатификации“ със завиден медлен успех.

Но на римокатолиците им е лесно, защото папата е непогрешим „ex cathedra“. В истинската Църква обаче няма непогрешим човек. Затова Църквата никак не може да прибрзва и да изпреварва Бога в даването на Неговата награда. Истинската Църква наистина е Богочовешка институция и именно в акта на канонизацията нейната Богочовешка природа влиза в правосомията си.

Затова по тези въпроси Църквата не бърза. И не бива да бърза. Не бива да действа, ако няма пълна увереност. Не бива да се поддава на изкушението да използва институцията на светостта за конюнктурни цели.

На времето Христо Ботев в своя календар за 1875 г. с лека ръка беше „канонизирал“ по свое усмотрение „великомъченик“ хаджи Димитър Асенов, „великомъченик“ Стефан Караджа, „свети“ Ангел войвода, „Васил Левски мъченик“, „15 000 мъченици ослепени от гърците“, та дори и самоубеца „Ангел Кънчев мъченик“. В същия този календар Ботев помества стихотворението си „Хаджи Димитър Асенов“, в което героят в мига на смъртта си – т. е. пред срещата с Бога – „прокидна цяла вселена“. Без да иска, с това проклятие поетът сам опровергава собственоръчната „канонизация“ на героя.

Всъщност какво е ставало в сърцето на умираещия хаджи Димитър Асенов: дали е прокинал като Лошия разбойник, или се е обрънал към Христа като Добрия? Това ние не знаем и няма как да знаем. Един знае. Един е Сървездецът. Един е Съдникът. И само Той дава светъл венец на Своите угодници. И ги прославя чрез чудотворство.

Едва след несъмненото установяване на тази Божия прослава истинската Църква добавя и свята – като извършва канонизацията.

Една е светата, вселенска и апостолска Православна църква и Българската православна църква е неразделна и всепризната част от нея. Единствено тя има правото и задължението да канонизира онези свои чедра, в чието прославяне от Бога тя има несъмнена увереност.

Наскорно извършената лжеканонизация не е нищо друго освен опит за себелегитимирание на един антиканоничен лжеесинод в навечерието на неговото изчезване.

Георги ТОДОРОВ

Тема на броя: ЖИВИТЕ И ПОКОЙНИЦИТЕ

Темата за смъртта и за взаимоотношенията между живите и покойниците никога не е била периферна или неубодна за Църквата. Това е тема първостепенна и насъщна за Православие. Защото, по думите на апостола, „Винаги носим в тялото си мъртвостта на Господа Исуса, та и животът Исусов да се открие в тялото ни“ (2 Кор. 4:10). Няма християнство без възкръсналия Христос, а Неговото Възкресение не би било истинско без Неговата истинска смърт. Неслучайно Христовото Възкресение се изобразява върху православните икони като Негово слизане в ада, откъдето Той извежда за вечно живот Адам, Ева и вехтозавешните праведници.

Смъртта не е край на нашия живот, а само на неговия земен дял: тя е излаз и врата, през която да минем към спасението и вечността. Затова различните измрения на отношението ни към смъртта и към нашите покойници – илюстративни епифани, канонизациите, отношението към гробовете и пр. – са мерило за нашата духовна зрелост. ЦВ

Ангелът на гроба Господен
Икона от Теофан Критянин, 1546 г.

За погребалните агенции

До неотдавна уреждането на формалностите по едно погребение беше истинско ходене по мъките. Днес погребалните агенции предлагат да ни отменят в тези грижи. Ето какво може да включва предложението им: от административното оформяне на документи – медицинско заключение, смъртен акт, транспорт до гробищния парк, хладилна камера за 24 часа, ковчег, драперия, покров, аранжирани на ковчега, надгробен кръст, изкопаване и зариване на гроба, товаро-разтоварна дейност в гробищния парк, комплект свещи, жито, почача...

Някои агенции обаче предлагат и уреждането на църковно погребение, за което изискват допълнително заплащане. Мнозина се отказват, понеже не е по възможностите им. В такъв случай добре е да знаете, че към вас е проявено некоректно отношение. Защото за църковно погребение не е необходимо посредничеството на агенцията. То включва опело, което се извършва от вашия енорийския свещеник. А за таксата, която е минимална, може да се информирате директно от него. За да не се окаже впоследствие, че агенцията ви е поискала пари за услуга, в която няма никакво участие или си присвоява таксата на свещеника. В провинцията лично трябва да информирате енорийския свещеник. А в София редът е малко по-различен. Ако не знаете кой е енорийският свещеник на почилищата, достатъчно е да се обадите на Централни гробища. От там информират свещеника, към който сте разпределени. Ако решите да извикате друг

свещеник, непременно трябва да предупредите, за да не се окажете на гробищата с драма. Някои изобретателни бизнесмени предлагат две офертите – за светско и за църковно погребение, като, забележете, второто е по-скъпо. Светското погребение в церемония, която включва слово на ритуалчика и поклонение пред тленните останки на покойника. Тя е остатък от времето, в които Църквата бе възпрепятствана в грижата за мъртвите и утехата на живите, а свещениците трябваше тайно по домовете да извършват опело. Непременно се информирайте какво точно предлага агенцията под „църковно погребение“. Защото можете да станете свидетел на следното: в последния момент да се окаже, че ангажиментът за църковно погребение включва единствено извършването на водосвет от свещеник в дома ви. Често пъти това недоразумение, меко казано, е резултат на нежеланието на бизнесмените да се съобразят с енорийските свещеници и затова наемат „своя“ Той обаче не може да извърши опело на гробищата, защото навлиза в енорията на друг свещеник. Така може да се окаже, че няма кой да извърши опелото...

Затова ако погребалната агенция ни спестява административните неуредици, то нека това не е повод да подминаваме с лека ръка първата и неотменна грижа за починалите близки – нашата лична молитва и молитвата на Църквата за по-добра задробна участ на мъртвите.

Мария ИВАНОВА

Народната памет за пострадали християни през XVIII в. в Шуменско

На първо време турците избиха много български народ по градовете заради християнската вяра, но хората от простотия и небрежност не описали страданията им и така от род в род страданията и илената им прелинаха в забравата.

Св. Паисий Хилендарски
Из „История славянобългарска“

Ние ходим по земя, пропита с мъченическа кръв и по стъпките на светци, за които не знаем. Или малко знаем.

Единствено народното предание запазва паметта на християни като Гана от провадийското село Кривен (др. Кривня) и шуменския учител Кузман, пострадали за своята вяра.

...Случило се през Страстната седмица на 1736 г. в провадийското село Кривен. Християните с тревога очаквали Великден. Турска войска идела от Айтос към Дунав и Влашко. А това значело опасност.

В Черника, която тогава била обзекоеени. Младият Черника, който неотдавна бил довел невеста, се обрънал към сестра си:

– Гано, научих, че утре аскер тядява щял да мине. Може и да пренощува. Добре е като мома да те заведе в Провадия. Утре е Велики четвъртък, а други ден – Гергьовден. Като заминат, ще можете и яйца да вапсате, и краваи да опечете.

– Защо да ида в Провадия, че и ако дойде войска? Мама не е здрава. Кой ще шета? И кой друг, освен буля (жената на самия Черник), ще остане? А нали и тя е още като мома млада? – И братът замълчал.

В четвъртък аскерът дошъл и бил разпределен по всички околии села – Равна, Петрова река и др., тъй и в Кривен. Казази – ще седят и за утрешния Гергьовден. Докарали агнета за гергьовски курбан. Опеки ги, сло-

жили трапеза. Големецът от войската и хекиминът – вече пияни – рекли на Черника:

– Ще ядете и вие, нали и за вас е Гергьовден!
– Не можем, ефендим, докато не ядем червени яйца. Не можем да ядем благо!

– Не, ще ядете! – скочил на бой големецът.
В това време Черниковата жена писнала. Втурнала се Гана да ѝ помага. Турците се опитали да я хванат. Отбравявайки се, двете жени убиха насилините си.

Вбесените турци убиха Черника, както и други местни чорбаджии – Димо Шуперков и Балаш тигуларина. А след това и Кривня и Равна образи, и мнозина пребибли. Двете жени заплези първо в Провадия, а после в Шумен. Десет години лежали в тъмница, и то разделени. Един пътечен ден шуменски папа предложил, ако се потурчат, че ги освободят. Ако ли не, че ги обесят.

Братовищата на Гана се улашила, приела исляма и веднага я пуснали.

Отговорът на Гана бил:
– Християнка съм! По-добре смърт, отколкото да си меня вярата.

Доложили на пашата, а той наредил:
– Кажете ѝ, че до три дни ако не се врене, то в понеделник ще бъде обесена!

При Гана пратили братовищата ѝ – вече ханъма с фередже. И тя я молила да не погубва младостта си. Бедната девойка не искала да я погледне. Само рекла:

– Как не те домерзя!
На тъмничаря казала:
– Моля те, ефенди, ако има някой от нашите села, викнете да ги видя.

И случило се него ден кривенски чорбаджии в Шумен, на които казала:

– Много здраве кажете на мама и тати, и да ми даровете раздадат, че утре ще ме обесят.

Обесили Гана на Св. Троица, 19 май 1746 г. След три дни предали трупа на майка ѝ. На празника на св. Константин и Елена, 21 май, я погребали в Шумен.

От жалост към горката Гана хората я преименували на Ганча, Ганчица и запели песен за нея:

Набедили са Ганчица,
та я в темница хвърлили,
в темница в тиню обнотю.
Лежала ѝ Ганча, боляла
тъкмино девет години.
В десето лято проклято
заръча Ганча, проръча
по равненик кираджии,
по кривенски чорбаджии:

През онези години българите преживявали големи изпитания. Там където икономическите съблязани не помагали, мохамеданството прокарвало пътя си с меч.

Френският дипломат конт Дьо Хотерви, минал през 1785 г. по пътя от Факия и Карнобат за Силистра, пише: „Вероотстъпничеството между християните напредва до такава степен, што в България сега има десет пъти по-малко християни, отколкото е имало преди 40 години (при това, без да има изселване).“

В една приписка към богослужебна книга от 1787 г. е отбелязано: „Дойде Карасан с хилядо аскери, та право у Шуменграда, изтурчи селата. Три села изтурчи за умножение грех човечески. Лето 1787.“

Даскал Кузман рече на Карасан: „Княз ли си, или цар, или войвода, то помисли от кого си приел тая власт!“ Та му отсекла главата. В събота му отсекла главата. (Писа) рука Сава, син Вълков.“

Българската същност е в българската свята. И преди, и сега, и в бъдеще...

Валая ХРИСТОВА

По документи от сб. „По следите на наследството“ от Петър Петров

За какво жагуват нашите мъртви

Отмина и тази Залуднища. С трескавите подготовки за почитането на починалите ни близки: пазуване, готвене, организиране на роднините... А дали в залудията не забравихме най-важното: да повикаме свещеник, да отправим молитва към Бога за упокой на душите на починалите, да разделим милостиня за „Бог да прости“? Устройваме си богати гощавки, които не принасят никаква полза на починалите и за да ни укажат това, те ни се явяват насън и ни укоряват, че сме ги оставили гладни и жадни.

Разбира се, те не се нуждаят от никакви вещи, дрехи, храна... не усещат студ, глад и жажда като нас. Всичко, което принасяме в тяхна памет, има символично значение: житните зърна са символ на бъдещото възкресение; виното – на животоподателната Лоза Христос и Неговата пречиста Кръв; свещите – горещата вяра; тамянт – на чистата молитва и предкуване на бъдещите небесни блага, цветята – добродетелите на починалите и любовта ни към тях; надгробният кръст означава, че погребеният е бил християнин и е починал със светла вяра във всеобщото възкресение на мъртвите. Това явяване насън става по Божие допущение, за да напомним на живите, че се нуждаят от помощта им. Нуждаят се от молитвена подкрепа, от раздаване на милостиня в тяхна памет, за да изпросят Божията милост за успокоение на душата.

Защо хората умират

Човекът е като плод – съзрява. Не може да живее вечно на земята. Ние сме жители на небото, душата жадува за Бога, да се освободи от земните окови. Затова смъртта е милост Божия към нас, а не наказание.

За възражата човек е ясно, че за всичко извършено на земята ще му се погърби отговор. На всеки човек са дадени таланти, определени възможности,

път в живота. Да закопае тези таланти, да не ги използва разумно и да ги преумножи – значи да пропилее онова, което Бог му е отредил за всеобща полза. През земния си живот човек трябва да възраства духовно, за да се подготви за вечността. Това, което успеем да съберем тук, с това и ще се представим пред Бога. Земният живот е нашето училище за вечността. А на какво трябва да се научим? – Да придобием добродетели. Нищо земно не можем да вземем със себе си в задгробния живот, само своите душевни качества: греховете си и добродетелите си.

С какво могат живите да помогнат на мъртвите

Независимо от физическата загуба у нас остава дълбокото убеждение, че нашите покойници са живи и дори са в течение на нашите грижи, че следят действително ни, радват се и тъгуват с нас. Това убеждение има и своите догматически основания. Бог не е Бог на мъртви, а на живи. За Него границата, която ние прокарваме между живи и мъртви не съществува. Мъртвите, макар и да оставят физическите си тела, продължават да живеят с душите си, а смъртта, колкото и могъщ враг да е, не може да разкъса връзките на любовта, изградени приживе. В отъвдното, като се освобождава от грубата обвивка на тялото, душата ясно вижда своите грехове и това ѝ причинява големи страдания. Само частната молитва на близките и застъпничеството на Църквата може да облекчи състоянието ѝ. Светите отци сравняват смутената пред новоразкрилия ѝ е светяща душа на починалия с птиче, изпаднало от гнездото. Близките трябва да ѝ подпомогат в този тежък за нея период с молитви. Има канони, които се четат при самата смърт, за да се облекчат страданията при отделянето на душата от тялото. По време на опелото при четенето на разреше-

телната молитва свещеникът моли Господ да прости знаяните и незнаяните грехове на починалия. Така се опелото е един вид посмъртна изповед, при която Божията благодат чрез свещеника окончателно освобождава починалия от греховете, свързани го със земния живот. Затова и този обред е толкова важен за участта на душата след смъртта.

Молитвите за починалите ни близки са онези небесен жад, за който жадуват и с който можем да утешим починалите, а и себе си. Мнозина забелязват, че когато започваме да измолваме покой за новопоста-

нините от смъртта, раздаването на дрехи на покойника, раздаването на храна и милостиня на бедните на Залуднища и в събътните дни за „Бог да прости“ имат същия смисъл. Най-силна е молитвата за починалите по време на светата Литургия, когато частиците, извадени за живи и мъртви, се попяват в Кръвта Господна с думите: „Умий, Господи, греховете на тук поманатите със Светата чиста Кръв по молитвите на Твоите свети“. Тези молитви са особено необходими през първите 40 дена, когато душата на починалия странства по пътищата към вечните селения. Благодарете

носи голяма полза за душите дори след смъртта, при условие, че греховете им могат да бъдат простени в бъдещия живот. Затова понякога душите на умрелите молят да им бъде отслужена литургия... Естествено по-надеждно е сами да направим това, което можем през живота си, а не да се надяваме други да го направят за нас след смъртта.“ В житията на светиите и подвижниците са описани много случаи, в които чрез видения (обикновено насън) се разкрива каква е задгробната участ на даден човек и как тя се променя по силата на молитвената подкрепа на живите. Разбира се, тези видения не бива да се схващат буквално, а като символичен израз на духовното състояние на душата.

Тук логично възниква въпросът: щом като Църквата може да постигне спасението ни след смъртта, **защо да се трудим приживе да живеем праведно?**

Молитвите за починали са възможни само ако починалият е член на Църквата Христова и приживе е съблюдал двата най-важни заповеди: обичай Бога и обичай ближния. Ако човек приживе не е изградил силни връзки на любов, не би могъл да разчита, че някой ще го обича след смъртта, ще плаче за него, ще се моли за покой на душата му и ще приканва Църквата да се моли за него. Ако приживе сърцето не е склanjало към доброто, честното, истинното, никой и нищо не може пряко волята му да го приведе към Бога. Молитвата на Църквата не може да спаси онези, които не искат спасение и през живота си сами не са полагали никакви усилия за това. В известен смисъл молитвите на Църквата и на отделните християни за умрелите са резултат от живота им преди смъртта – за тях никой нямаме да се моли, ако приживе не са направили нещо, с което да вдъхновят тези молитви.

Ако някой е умрял некръстен, ако някой цял живот е похулвал Бога, а в смъртния си час е останал неразкаян, неизповидал, неспричастен, ако сме оставили покойник неопит или сам е посегнал на живота си, то такива покойници са наистина достойни за окавяване. Скръбта ни за тях е осънователна, но и в тези случаи трябва да направим всичко, каквото зависи от нас, за да облекчим съдбата им, с вяра, че за Бога няма нищо невъзможно. Макар Църквата да не поменява такива на Божествената литургия, християните могат да се молят за тях при частните си домашни молитви, но съобразно наставленията на опитни в духовния живот хора.

Ето една молитва, завещана ни от Оптичкия старец Леонид: „Помилуй, Господи, ако е възможно, душата на Твоя раб (името), който отиде във вечния живот в отстъпление от Светата Твоя Православна Църква! Твоите съдби са неизследими. Не ми поставай в грях тази моя молитва. Но да бъде светата Ти воля!“

Първо в някои русенски храмове, а впоследствие и в други градове от известно време беше подета една твърде

интересна инициатива

Вместо на Залуднища да се трупат в храма и по гробищата купичка храна, голяма част от която се похабвя, енорийците събират сумата, която са определили да пожертват в памет на мъртвите и с тези средства подпомагат бедствати хора от енорията и града.

Инициативата е добра, защото се съблюдава смисълът на жертвата в памет на починалите за „Бог да прости“ душите им и тази жертва действително достига до най-нуждаещите се.

Разбира се, това не бива да се прави своеобразно, а с благословението на енорийския свещеник и под негово ръководство.

Александра
КАРАМИХАЛЕВА

Възкресение Христово (Слизане в ада)
Икона от Теофан Критянин, 1546 г.

вилите се, сърцето ни се успокоява. Неположимата скръб, която изпитваме след неправимата загуба, до голяма степен се дължи и на това, че душите на починалите зоват към своите близки за помощ, за молитвена подкрепа. Даването на обяд в деня на погребението, на 40-ия ден и на годиш-

ние на тези молитви мнозина умрели в покаяние, но не успели да го проявят в пълото по време на живота си, са били освободени от душевните терзания и са получили успокоение.

Свети Григорий Богослов учи: „Светото жертвоприношение на Христа, нашата спасителна Жертва,

Гробище за домашни любимци

Отскоро в София се предлага нова услуга за гражданите – подобаващо погребение на домашния любимец. За хората, които нямат животинка в къщи тази услуга е не само смешна, а изглежда като ексцентрична прищявка. Но за мнозина в големия град домашният любимец е единственото близко същество, с което те споделят ежедневие си. За тях животното е пъленправен (а понякога и единствен) член на семейството, а смъртта му – трагедия съизмерима със загубата на малък човек. Затова не е чудно, че те ще искат животинката да бъде погребана по начин, сходен с погребението на човек. Досетливи и предприемчиви хора вече осигуряват тази утеша за опечалените собственици (или по-скоро бивши собственици) на домашни любимци. За да бъде приликата възможно по-пълна, погребалното бюро предлага различни по големина, материал и украса ковчези, урни и т.н. Върху тях старателно е изобразени християнският кръст. Има и кръстове с името на починалия котарак или куче, които се поставят върху гроба. Собственикът на агенцията с гордост показва „аксесоарите“ за погребението – и върху всички е изобразен кръстът като знак и символ на смъртта.

В съзнанието на съвременния българин, който опре-

деля себе си най-общо като християнин, кръстът е предимно „атрибут“, съществуващ погребенията и смъртта. В езическата елински свят също е било така. Кръстът е бил оръдие на смъртта, и то на дългата и мъчителна смърт.

Но след Христовата кръстна смърт следва и Неговото славно Възкресение. Затова за християните кръстът вече не е символ на смъртта, а на възкресението и вечния живот, за който човекът е призван. Св. ап. Павел казва: „Словото за кръста е безумство за ония, които гинат, а за нас, които се спасяваме, е сила Божия“ (1Кор. 1:18).

Днес наистина кръстове се поставят върху гробовете, но те напомнят на хората, че смъртта е победена. Кръстовете върху християнските гробове са знак за надеждата за възкресение. Кръстът на практика съществува не само погребалните церемонии. Той е навсякъде – и в храма, и в живота на християнина, но не за да напомня за смъртта, а за спасителното дело на Господ Иисус Христос, с което Той „със смъртта Си смъртта победи и на тези, които са в гробовете, живот подари“.

Поставянето на кръстове върху гробовете на домашните любимци, освен че е кич, е признак на религиозна неграмотност, защото нито едно животно не умира с надежда за възкресение.

Колкото и да сме привързани към нашите домашни любимци, колкото и умни и разбрани да ни се струват, те не са хора. Тъй като любовта между хората е осъждана, сме я пренесли върху животните, които гледаме къщи като членове на семейството си. Но дори да ги обичаме, храним, женим и погребваме като хора, няма да ги направим такива. Те са животни и нямат вина за греха и смъртта в света. „Защото тварите се покорила на суетата не доброволно, а по волята на Оногаво, Който ги покори, с надежда, че и самите твари ще бъдат освободени от робството на тлеността при славното освобождение на синовете Божии“ (Рим. 8:20-21). Отговорността за греха е на човека – единствения, който е надарен от Бога с разум и нравствена отговорност. След спасителното дело на Иисус Христос човекът носи отговорността за своето спасение. Както в Едем, така и сега той е отговорен не само за себе си, но и за останалото творение, което Бог му е поверил. А грижата и отговорността на човека трябва да започне от това: да разбере защо на гроба му ще поставят кръст и дали той ще бъде за него символ на смъртта или на живота...

Полина СПИРОВА

Достоен юбилей на достоен юбиляр

На 11 ноември т. г. Негово Високопреосвещенство Видинският митрополит Дометиян навърша 70 години – юбилей, достоен за отбелязване.

През 1987 г. тогавашният Знеполски епископ Дометиян бе единодушно избран от Св. Синод на Българската православна църква за Видински митрополит. Тогава публикувах в „Църковен вестник“, бр. 25-26/1987 г., кратки биографични данни за новия Видински митрополит.

Повтаряйки отчасти тази публикация, искам ми се по-нататък да се спира и на по-важни моменти от дейността на Високопреосвещения митрополит Дометиян в битността му на правоправец на Видинската епархийска катедрална в продължение на 15 години.

Негово Високопреосвещенство Видинският митрополит Дометиян (в кире Димитър Попвасилев Топузлиев) е роден на 11 ноември 1932 г. в китното родопско село Хасовица, Смолянски окръг. Той е второто от петте деца на свещенико-монах Василий Топузлиев и презвитера Руска Димитрова.

Детските и юношеските години на Димитър Попвасилев Топузлиев протичат спокойно. Баща му, буден и енергичен свещеник и родолюбец, е образец на достойно служение. Майка му, тиха и набожна, отдаде се изцяло на многобройното семейство, насажда у четата си чиста вяра в Бога и обич към хората.

Димитър се учи прилежно и с ангелския си глас впе на вола богатите и съдържателни родопски песни.

Завършил прогимназия, за юношата Димитър няма хръстопът, няма колебание. Следващи величията на своето съвремие, той насочва стъпките си към Пловдивската духовна семинария. От есента на 1947 г. Димитър Топузлиев е ученик там. Заради привлекателния му характер и духовна чистота е обичан както от учениците, така и от ректора, и от преподавателите. С всички се държи топло и непринудено.

Завършил през пролетта на 1952 г. Семинарията като пълен отличник, през есента на същата година е редовен студент в Духовната академия в София. Оттогава датира познанството ни, прераснало постепенно в чисто и искрено приятелство, вече поповен век.

Почувствал още от детинство храма като място за молитва и спавословие на Бога, младият студент-богослов изпитва непреодолимо желание да не е възхвалява Всевещия. Затова още като студент в I курс той е назначен за всекидневен певец и диригент в известния столичен храм „Св. Николай Мирликийски Чудотворец“. Обикнат го и свещенослужителите, и богомолците. Всички се уславят от прекрасното му пение.

След завършване на Академията и след отбиване на войнския дълг през младия богослов се открива възможността за житейски избор, да се даде направи такъв не е лесно. Напрегнатите размисли в такива случаи са нещо съвсем естествено, особено за човек с будна съвест и с чувство за дълг, още повече когато трябва да се избира между монашеската килия и многообразието на шумния живот. При младия и пълен с ентузиазъм Димитър тези размисли завършват с твърдото решение да се посвети изцяло на Бога, като поеме монашеския живот. Съдбовен момент, зареден с много неизвестности! Едно е да си монах в манастир, друго е да носиш монашес-

кото расо в света. На новия монах беше отсъдено второто.

19 януари 1959 г. в Мъгличка килия, Старозагорска епархия, цари празнично настроение. Старозагорският митрополит Климент служи в манастирския храм. Протосингелът му – Високопреосвещен архимандрит (по-късно Старозагорски митрополит) Панкратий взима под мантия млад монах с бледо лице, но с твърда стъпка. Пострижен! Третини минути, които навярно само от тези, които минават по този път, се изживяват в дълбочина и сила, за да останат неповторими и незаличими за цял живот. Размисли пред пострижението, третини вълнения при самото пострижение. Решеният се да тръгне по пътя на монашеството знае, че при пострижението си той умира за светския живот и се ражда за нов, духовен живот. Смърт и раждане, а между тях само мигове от вечността! Така стана и на този празник умира за този свят Дометиян, за да се роди монах Дометиян.

Новото раждане отворя нова страница. В нея и в следващите се отразяват моменти от живота на рождението в Христа иннок. Първият от тях не закъснява. На 10 март 1959 г., Неделя Православна, в катедралния храм „Св. Димитър“ в Стара Загора митрополит Климент ръкоположи монах Дометиян в йеродяконски чин.

Оставяйки верен на влеченията на същето си, йеродякон Дометиян жадува за манастирска обстановка. Искане да се влѐбне в себе си, в безмълвието на монашеската килия да отгравя топли молитви към Всевещия – да го укрепва в борбата с неизбежните изкушения, иска да влезе в по-челосредствен духовен досвет с тайнствения живот на вечността.

Но истинския монах подчинява своята воля на волята на духовния си старец и на висшата църковна власт. Духовният старец на младия иннок Дометиян иска той да бъде по-близо до него, за да го ръководи и наставлява в нелепата монашески живот. По негово предложение йеродякон Дометиян е назначен за епархийски дякон, за проповедник и певец при храма „Св. Богородица“ в Стара Загора.

Но, от друга страна, Църквата има нужда от добре подготвен, квалифициран монашески кадър. Старозагорският митрополит Климент и протосингелът му архимандрит Панкратий следят отблизо духовното развитие на младия и надежден йеродякон Дометиян и оценяват по достоинство проявените му качества. Той е предложен на Св. Синод да бъде избран на специализация в Московската духовна академия. Изминали са само седем месеца от пострижението му и в началото на м. септември 1959 г. той заминава за Москва. Дошлите да го изпратят го отрупуваха с цветя и бонбони и с най-топли благопожелания.

В Московската духовна академия йеродякон Дометиян прекарва три години, като диха атмосфера на руското богочестие и се наслаждава от красотата на руското богослужение.

За йеродякон Дометиян се остане паметен денят 18 юли 1962 г. – празникът на преп. Сергий Радонежски. Службата в храма на Московската духовна академия е тържествена. Служат Техни Светейшия Москва и в цяла Русия патриарх Алексий I и Българският патриарх Кирил. По предложение на Св. Синод на Българската православна църква Светейшият патриарх Алексий I ръкоположи йеродякон До-

метиян в йеромонашески чин. Този благодатен акт свързва новия йеромонах завинаги с Руската православна църква.

На 1 септември 1962 г. йеромонах Дометиян се завръща в България и от 1 януари 1963 г. е протосингел във Великотърновската митрополия. Тук в продължение на четири години той работи с жар и всеотдайност: придобива администрацията опит; служи редовно в различни храмове.

На 1 декември 1963 г., в из-

пълнение на синодално решение, Великотърновският митрополит Стефан го възвежда в архимандритско достойнство в катедралния храм „Рождество Богородично“ във Велико Търново.

Израз на висока оценка на извито на архимандрит Дометиян и съобразно интересите на Църквата ни Св. Синод го изпраща на 10 март 1967 г. на стаж в икуменическия монашески център Тезе във Франция. Времето, прекарано в Тезе, е време на интензивен труд в запознаване с монашеския живот там и в усвоване на френски език. От м. октомври с. г. архимандрит Дометиян продължава стаж си в Икуменическия институт при Световния съвет на църквите в Босе, Швейцария. И тук, както и в Тезе преди това, напрегнат труд и благородни амбиции да се усвоят актуалните икуменически проблеми и да се оправдаят надеждите на върховната ни църковна управа.

От м. февруари до м. август 1968 г. архим. Дометиян слуша лекции в Богословския факултет в Лозана.

От м. август 1968 до м. август 1969 г. той прекарва в Лондон и Оксфорд. Едногодишният престой в Англия използва най-рационално: прилежно и системно изучава английски език; слуша лекции в английския колеж „Кадестън“; установява контакти с англикански богослови; запознава се с учението и устройството на Англиканската църква.

Придобил солидни познания по френски и английски език, запознал се със структурата и дейността на западните християнски общности, архим. Дометиян се връща в България на 1 септември 1969 г. От същата дата до 31 октомври 1970 г. той е протосингел в Софийската митрополия.

Разностранната подготовка и личните качества на архимандрит Дометиян са оценени по достоинство от висшата църковна управа и от 1 ноември 1970 г. той е назначен на високотговорната и представителна длъжност – главен секретар на Св. Синод. На тази длъжност с такт, умение и компетентност работи в продължение на осем години и най-

ловина и остави прекрасни впечатления у всички, с които беше в службени и личен контакт.

Нов израз на висока оценка на личните качества, духовната извисеност, богословската ерудация и богатия църковно-административен опит беше възседането на архим. Дометиян в епископския сан, което стана на 15 декември 1974 г. в патриаршеската катедрала храм-паметник „Св. Александър Невски“ в София. На новия епископ бе дадена титлата на древлепросиялата Знеполска епископия.

Тук искам да отбележа един особен момент. Вечерта преди хиротонията разговорях с бащата на още архимандрит Дометиян – отец Василий. Бяхме двамата. Най-непринудено и искрено споделих, че според мене комунистическата власт, която недолгоубавше архим. Дометиян, е причина да се забави толкова хиротонията му. На тези ми думи о. Василий реагира бързо и дори остро, като каза:

— Защо мислиш, че хиротонията на моя син се е забавила? Всевещият е искал да изпита вярата му, а за това е необходимо време. Изпитанието можеше да продължи още.

Изповядам искрено, че се смутих от реакцията на о. Василий. Той беше прав.

Достигнал напълно заслужено до третата, най-висша йерархическа степен, Знеполският епископ Дометиян продължи с нов импулс да работи като главен секретар на Св. Синод до 1 март 1979 г., когато Негово Светейшество и Българският патриарх Максим I св. Синод му възложиха ново, още по-отговорно служение – управляващ Акронска епархия в Америка.

Дъщеря от Родната, но неразривно свързан с нея, черпещ сили и вдъхновение от богатата ни църковно-народна традиция, епископ Дометиян с похвално усърдие работи неуморно в продължение на четири години за укрепване на Акронска епархия, за утвърждаване на православното и народностно съзнание на нашите съотечественици отвъд Океана.

Това многостранно, нелеко и отговорно служение бива правилно и по достойнство оценено от Негово Светейшество и Св. Синод. Внѐшен израз то намира в 1982 г., когато за проведено усърдие и във връзка с 50-годишнината му управляващият Акронска епархия Знеполски епископ Дометиян е награден с църковен орден „Св. Иван Рилски“ – I степен. В решението на Св. Синод и в грамотата по случай награждаването са отразени ясно многостранните заслуги на епископ Дометиян.

След изтичането на мандата му като управляващ Акронска епархия от 1 април 1983 г. той отново е призован в пределите на Родната, за да бъде първи викарий на Софийския митрополит. Радавици се на първосветителското внимание на Негово Светейшество Българския патриарх Максим, който му предоставя широко поле за изява, епископ Дометиян се включва всеотдайно в многообразието на живота на епархията: служи редовно в епархийски храмове; посещава дори и най-

отдалечените й градски и селски енории; извършва тайнства и треби; благовести на Истината, приканва към християнско облизание; администрира с вещина и опит. Кабинетът му е винаги отворен за свещено- и църковнослужители, отворено е сърцето му за всички, които търсят духовно наставление или искат да споделят навестия ги радост. За всекото той намра подходещи думи.

Избираният епископ Дометиян за Видински митрополит дойде като естествен резултат от многогодишната и многостранната му църковно-патриотична дейност. От Всевещия му е отредено да оглави една епархия с богато църковно-историческо минало, да бъде приемник на бележит български йерарси от далечното и близкото минало, с достойни дела да впише името си до техните имена, да послужи като тях в полза на Църквата и Отечеството.

И това той прави вече в продължение на 15 години, прави го със сърце и с умение.

Позволявам си да отбележа някои по-важни моменти от дейността му като митрополит. Ще спомена първо един случай от въдроваването му като Видински митрополит. На предложена обедна трапеза на 9 август 1987 г. седяхме на една маса няколко души, между които неколцина от Видинска епархия. Казах съвсем непринудено, че Видинска епархия служи много с новия владика. Един от седящите на масата (ще спестя името му) ми отговори също непринудено:

— Епархията спечели с новия владика, но владиката не спечели с епархия.

В този момент си спомних разговора ни с бащата на дядо Дометиян – отец Василий. Развих неговата теза, че Всевещият изпитва вярата на всекиго от нас и на всекиго възлага това, което е по силите му и от което ще има духовна полза. С други думи, Видинската епархия имаше нужда именно от такъв архиепископ, който с интелекта си, с богато надарената си духовна природа, с придобитите широки църковни и богословски познания, с мелодичния си глас и с благовещническата си дейност да утвърждава православния дух сред повереното му паство. И това той върши през цялото време, опакто възглавява Видинската епархийска катедрална.

Като нов митрополит, още преди промените от 1989 г., той прави успешни опити да възстанови забранени и почти забравени църковни и местни обичаи и традиции. Така например през 1988 г. на Богоявление той хвърля кръста в р. Цибрица край Вълчедрум, което за онова време беше събитие. От следващата година тази църковна традиция се спазва стриктно в Лом, Видин и в други населени места в епархията.

По предложение на митрополит Дометиян Димитровцев е обявен за празник на Видин, а св. Димитър – за патрон на града и негов небесен покровител.

Пак по инициатива на митрополита болницата във Видин е наименувана „Св. Петка“. Така тази известна православна светвица става молитвена застъпница на лекуваните се в болницата, застъпница за тяхното оздравяване, за отминаване от този свят – ходащата пред Бога да им прости волните и неволните прегрешения.

Благодарение на енергичните усилия на Високопреосвещения митрополит Дометиян и личния му

авторитет, в епархията и извън нея са събрани и продължават да се събират материални средства, които се използват за състановяване и стабилизиране на манастирите в епархията, за строеж на нови храмове и параклиси, които оказват своето благотворно влияние върху религиозното съзнание на православните християни във Видинска епархия и на тези, които по един или друг повод я посещават. Увеличи се броят на монасите в манастирите и на свещениците в отделните енории. Не е излишно да се отбележи, че това се дължи предимно на митрополит Дометиян. С благия си характер, с топлотата на сърцето си, с отеческия тон в думите си той заплявя и увлича, сгръва и импулсира.

Ще кажа без преувеличение, че няма гражданско или църковно събитие в границите на епархията, на което митрополит Дометиян да не е поканен и в, в зависимост от ангажиментите му, той да не присъства и да не топли с отечески слова. Той посещава лишенте от свобода, говори им за неподкупната Божия отсъда и за неизмеримата Божия любов; освещава читалища и говори за необщността на религиозна просвета; посещава училища и наставлява учащите се в истините на вярата. Това той върши в рамките на поверената му епархия, което се оказа достояние за него като достоен продължител на делото на своите именити предшественици. Митрополит Дометиян на практика показа и доказва, че не е важно каква е епархията сама по себе си, а какво архиепископ прави в нея. И тя е негово огледало. Дядо Дометиян може да се радва, че има хубаво огледало, което го представя какъвто е.

Съзнателно оставих в края на статията да отбележа най-важното от дейността на Негово Високопреосвещенство Видинският митрополит Дометиян. Това са богослуженията, които той редовно извършва в празнични и в делнични дни. За него това е духовната сила, в която той се потопява изцяло. С мисъл и сърце, с вяра и благоговение пристъпва към престола на Всевещия, служи и преживява богослужението. Бог го е надарил с ангелски глас, вложил в сърцето му топлота, надарил го е със златоустово слово, което винаги отгравя към паството си. Това е най-важното, което ще остане в съзнанието на богомолните слушатели. Ако пък словата му са и записани, добре е да видят блясък, както тези на предшественика му митрополит Неофит.

За юбиляра митрополит Дометиян могат да се кажат и напишат много много слова. Пословичната му скромност беше въздържа и ограничавала да пише повече. Всеподателът Бог ще въздаде според делата му, които само Той като всезнаещ знае и въздава обективно. Ние, мерейки по човешки, измерваме всичко през човешка мизерия.

Завършвам с най-топли и искрени благопожелания към достойния юбиляр – Всевещият да му даде още много години да служи достойно на Българската православна църква, както е вършил това от юношеските си години до сега.

На многая и блага лета, обични Владико! Това е не само мое пожелание, но и на всички, които искрено Ви обичат и съпъргиват достойния Ви юбиляр като достоен юбиляр!

НОВИ КНИГИ

Живот, отгaden на Бога

Книгата „Ктиорът“ на Траянополския епископ Иларион е още една вдъхновена творба, която ще даде повод за размисъл върху личността и делото на св. цар Борис-Михаил.

Увлекателно авторът разказва едно предание за последните години от живота на Покръстителна на българите. Мястото на събитието е с. Марян, намиращо се в Еленския балкан. Годината е 1835. България е под турско робство. Независимо от това, първенците на селото успяват да издействат чрез главния везир на Цариград ферман за строеж на храм на мястото на някогашния манастир „Преображение Господне“.

Така по Божие благоволение при разкопаването на „Старата грамада“ се открива беломраморният саркофаг на св. цар Борис-Михаил. Доказателство за това, че този е именно гробът на българския покръстител, е фактът, че до главата на покойника е намерена царска корона. Знаем, че години преди смъртта си той е бил монах в манастир, където и умира. Въпреки желанието на сина му цар Симеон, да бъде пренесен и погребан с царски почете в столицата Преслав, като най-добро място за вечен покой на душата му се оказва манастирът „Преображение Господне“. Такава е била волята му.

За пътя му на монах епископ Иларион пише: „Влязъл в път на монах, не вдигаше прах в своя жизнен друм. Не изтъкваше себе си, затова и блещеше, не говореше за себе си, затова бе почитан“.

На смъртния си одър венценосният монах се обръща към наближилите го монаси с думите: „Не плачете, а се молете Бог да пази България и народа във вяра и благочестие!“

Така превърнал преданието в разказ за живота и смъртта на един от най-силните духом български царе, авторът не без основание е озглавил книгата си „Ктиорът“. Това заглавие означава: освен че е покръстил народа си, че е построял над 40 църкви и манастири, св. цар Борис-Михаил е подарил и самия себе си на Църквата.

Мария АНТОНОВА

МИЛМЕКС

За първи път – шоколадови изделия за пости – излязло на растителна основа.

Набираме дистрибутори от цялата страна.

За контакти:

София, ул. „Брегалница“ № 70, тел. 931 02 90, 31 87 50.

Храмът „Св. вмчк Георги“ в гр. Сандански на 50 години

Негово Високопреосвещенството Неврокопският митрополит Борис, царство му небесно, имал възможност да избира парцел за построяване на втора църква в малкото тогава градче – Свети Врач – днешния Сандански. И той избрал в центъра на града най-хубавия парцел, заграден от три страни с улици, с обща площ около 8 декара. Тук построява двуетажна масивна сграда за архиерейско наместничество, а през 1938 г. полага основен камък и на новата църква „Св. вмчк Георги“.

Според тогавашните обстоятелства строежът е даден на предприемач. Сключен е договор, в клаузите на който е вписано каква сума трябва да изплати на части църковното настоятелство и какво трябва да изпълни майсторът предприемач по изпълнение на цялостния план на новата църква. А планът е подобен на храм-памятника „Св. Ал. Невски“ в София, в умален вид. Като за всички строителни материали трябва той да се грижи и набавя и да завърши строежа в определена по договор срок. Почнат е строежът, но остава незавършен. Покрити са олтарната част и помещенията за кръщелна, канцелария и пангар. Стените на цялата църква са иззидани, кофражът за междинните колони е направен, но самите колони не са излети. И така е изоставен.

Според сведения причината била, че поради военните години цените се повишили, предприемачът искал да се направи нов договор за довършване на църквата, а настоя-

телството нямало пари.

Няколко години по-късно, при една силна буря пада северната стена и строежът заприлича на развалина. Един преселник от Беломорието, живеещ в съседна къща, връзваше воловете си в едно от помещенията, а другите две бяха дълго време складова база на Районния кооперативен съюз в гр. Сандански.

При такива обстоятелства завърши църквата на 1 януари 1947 г., когато станах настоятел на църквата „Св. Безсребреници“ в града. През 1948 г., църковното настоятелство бе преименувано в „Строителен комитет“ на новия строеж за църква, и бе решено да покрие незавършената сграда с керемиди, поради липса на средства. Това не било угодно Богу. И местната общинска управа не ни разреши да довършим строежа, като имала предвид да раздаде църковния парцел на свои хора за строеж на къщи. И това не било угодно Богу. Обаче ние, грешните хора, не можем да знаем Божия промисъл. На 8 ноември 1948 г. бе убит дяко Борис, и нашите сърца и намерения помръкнаха.

Временно завеждащ Неврокопска епархия беше дяко Кирил, Пловдивски митрополит. Когато той бе избран за Председател на Св. Синод, нашата епархия бе дадена временно да се завежда от Негово Високопреосвещенство Ловчанския митрополит Филарет, който със своята мъдрост, далновидност и голямо усърдие се зае и направи църквата през 1952 г. в първоначалния ѝ план, с двете големи кубета. И на 2

ноември същата година я освети.

Технически ръководител беше местен човек – Владимир Котов, който беше зачислен към Синистро – Синодално строителство. Той от своя страна срещна големи неприятности с наместника на майстори за грандиозния строеж. Местни майстори не бяха работили такива строежи и не се наемаха. Синистро нямаше сметка да ни изпрати специалисти, а щяха да ни струват скъпо.

Товава опитният строителен техник отива по дупнишките села и намиращи две млади момчета-дърводелци, със собствен банциг, довежда ги в града, за да му режат дъски. А той заравни двора пред църквата с общи работници, начерта по земята размерите на двата купола. Нареджат работниците дъските, той размерява и бележи, а дърводелците режат дъските на банцига, без да знаят какво ще се прави. Когато почнаха да ги сковават и оформят кръжилата за кофража на куполите, бяха се поуплашили и казаха: „Ако знаехме, че таква неща ще правим, нямаше да дойдем.“ А той им отговаря: „Нали затова не ви казах нищо по този въпрос.“

Друг забележителен момент от строежа. В цен-

търа на църквата се копае дупка, широка 2 на 2 и дълбока 1 м. Никой нищо не знае, техникът разпорежда, работниците копаят. В този момент идва дяко владика и пита: „За какво се копае тук?“ А тя беше вече изкопана. Техникът му обяснява, че ще бъде залята с бетон, за основа на владичкия трон. Тогава дяко владика му казва: „Г-н Котов, аз съм най-големият владика в България, ако бетонът е само половин метър в земята, ще пропадна ли? Нека се прави икономия, когато може. Нахвърляйте в ямата дребни камъни до половината, а нагоре я залейте с бетон.“ Въпреки годините си и голямото разстояние, идваше редовно всяка седмица, дори и по два пъти в седмицата, за да ръководи отблизо довършването на новата църква в града.

Тази година на 2 ноември се освещаването ѝ.

Прот. Георги АШИКОВ

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ 2003

Абонирайте се

за официалните издания на Св. Синод на БПЦ „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Начини за абонамент: 1. Като лично се абонирате в редакцията; 2. Като изпратите пощенски запис на адреса на редакцията, с точния Ви адрес; 3. Чрез пощенски запис по банковата сметка на Синодално издателство: ТБ Биохим, клон Европа – София, пл. „Св. Неделя“ № 19, б. код: 66096608, сметка: 1018147018.

Поради увеличаване на пощенските разходи Синодално издателство е принудено да увеличи от 2003 г. цените на изданията си.

ТАЛОН ЗА АБОНАМЕНТ за „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Посочете изданието и периода от време, за което искате да се абонирате (моля, попълнете четливо с печатни букви):

Име Презиме Фамилия
гр./с п. код
общ. обл.
ж.к. ул.
№ бл. вх. ап. тел:

Изпратете на адреса на издателството попълнения талон за абонамент с приложена квитанция от пощенския запис или копие на платежното нареждане (Цените за абонамент и адресът на издателството са публикувани в 8 стр.)

Станете разпространители

Синодално издателство Ви предлага да станете разпространители на нашите издания. Чрез публикуваната заявка могат да се поръчат над 5 бр. Продажната цена на „Църковен вестник“ ще е 0,60 лв., а търговската отстъпка – 0,10 лв., на сп. „Духовна култура“ – 1,00 лв., т.о. 0,20 лв. Отчитането става на тримесечие, като дължимите суми можете да изплатите чрез пощенски запис, по банков път или лично в редакцията. За повече информация: тел. 980 30 16, 987 56 11, вътр. 245.

ЗАЯВКА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ на „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Желя да получавам за разпространение броя „Църковен вестник“ броя „Духовна култура“

Моля заявените бройки да ми бъдат изпратени на адрес:
Име Презиме Фамилия
гр./с п. код
общ. обл.
ж.к. ул.
№ бл. вх. ап. тел:

Попълнете заявката четливо и изчерпателно!

Цанко Лавренов – ученикът на Захарий Зограф

„Доскоро, заплени от блясъка на западната цивилизация, се бяхме отървали от своето и отрекохме много художествени ценности – плод на българския творчески гений. И днес дори много хора смятат старите български икони, пръснати по църкви и манастири, за изделия без художествена стойност, излезли от ръката на повечето или по-малко сръчен занаятчия. Като проява на този фалшив мироглед виждаме вече реалистично третиран икони да изместват стария византийски стил.

Мистицизмът е присъщ на хората от Изтока и затова старите икони на Източната църква са пропити от силно религиозно чувство и аскетизъм. Образите на светните не са образи на земни хора, те не са от земя плът и кръв, каквито са светните на Католическата църква от Ренесанса насам.“

Тези размисли за православната икона принадлежат на големия български художник Цанко Лавренов. Те вероятно ще изненадат мнозина, тъй като Лавренов е известен преди всичко с пейзажите си от Стария Пловдив. Но връзката на художника с православното църковно изкуство е дълбока и трайна и последното стои в основата на добре познатия уникален пейзажен художествен стил на Цанко Лавренов.

Роденият в Пловдив през 1896 г. художник не успява да получи художествено образование. Каюто самоук художник, търсещ своя собствен творчески път, Цанко Лавренов първоначално „рисува както може, сам, по усет, по собствен избор“. Много трудно е било на младия самоук художник да се ориентира бързо и да намери сам правилния път на художествено развитие (Мара Донева). Затова най-ранните му творби представляват едно преминаване през различни стилове – от наивно-реалистичен до модерния по онова време сецесион, но още тогава Цанко Лавренов съзнава,

че това е най-лесният път, по който можеш да се плъзнеш към подражателство. Той чувства, че западните модерни художествени течения, колкото и да са популярни в България, остават чужди за неговия дух, защото са посетили и отгледани на чужда почва. Те не носят в себе си онова, което се съдържа в понятията „родно българско“, затова младият художник се оглежда в българското църковно изкуство от последните няколко века.

Цанко Лавренов започва да обикаля из близките на Пловдив манастири. Често посещава Бачковския манастир, където освен стенописите, изучава и ръкописите в манастирската библиотека, изпестрени с миниатюри. Пловдивските църкви издигнати през Възраждането също стават обект на неговите изследвания. Неколкократно посещава Рилския манастир. В процеса на това търсене той открива своя истински учител – Захарий Зограф.

„Стенописите на Захарий Зограф в Бачковския манастир бяха истинско откровение за мен. Това беше пътят, който търсех и по който исках да вървя“, споделя съм художникът. Той е впечатлен от вписването на светските портрети на възрожденски българи със специфично

пътят на средновековната миниатюра. Скоро след нея се появяват и първите пейзажи от Стария Пловдив и Рилския манастир, създадени в споменатия вече стил. Пейзажите от Рилския манастир поставят началото на един дълъг манастирски цикъл, върх в който ще бъдат пейзажите от Св. Гора.

Света Гора, където художникът пребивава през 1935/36 г., оказва силно влияние върху него. Цанко Лавренов прекарва дълго време в манастирските библиотеки, наблюдава икони и стенописите, става свидетел на живота на атонските монаси. Всичко това неусетно и за самия него се запечатва в сърцето и душата му.

Зографският манастир, Хилендар, Ватопед, Староникита са само част от манастирите, които Лавренов пресъздава върху платното. С иконографска точност е изписан всеки детайл от манастирските сгради, двора и цялата околност. Това облагородява картината, изпълва я с онзи живот и дух, характерни за иконите. Затова, когато човек застане пред някои от атонските му пейзажи, се чувства не като страничен наблюдател, а сякаш е там, сред покоя на светата обител...

Тихо се. Птиците са притихнали, листата под дърветата се притискат ед-

те. Самите скали внимават да не се отрони от тях и едно камъче, за да не бъдат смутени монасите безмълвни, разговарящи с Бога само чрез сърцата си. Картина е „Скалата на безмълвниците“ от 1939 г.

Един интересен момент от пребиването на Цанко Лавренов на Атон е свързан с престоя му в Зографския манастир. Там той прави изключително сполучливо маслено копие на Фануилската чудотворна икона на св. Георги. (Това копие днес се намира в параклиса „Св. княз Борис Покръстител“ в Пловдив – подворие на Зографския манастир.)

Освен като художник Цанко Лавренов през целия си живот се изявява и като художествен критик. Част от критическата му дейност също е свързана с православното църковно изкуство. В това отношение интерес представлява сътрудничеството му през 30-те години на миналия век на сп. „Братско слово“ – орган на Епархийския братствен съюз в Пловдивска епархия, излизало в Пловдив до 50-те години на века.

Лавренов сътрудничи на списанието и като художник, и като критик. Като художник той оформя отделни броеве, негови илюстрации са отпечатани на страниците на списанието. Като критик публикува статиите „Скъръбщата Божия майка“ („Братско слово“, бр. 9, 1932 г.), „Източната икона“ („Братско слово“, бр. 10, 1933 г.) и „Хилендар“ („Братско слово“, бр. 10, 1939 г.).

Статията „Скъръбщата Божия майка“ е посветена на едноименната икона на тревненския зограф от XIX в. Захарий Цанюв. В нея Цанко Лавренов отдава заслужена почит на великите образци на западното изобразително изкуство от Средновековието до Ренесанса. Влияние от последния период той намира в иконата на тревненския зограф. „При изобразяването на св. Богородица източните иконописци не са смисли да се отдалечат много от византийската традиция. Изключително прави св. Богородица на Захарий Цанюв от Тривна, работена през 1837 г., която представя образа на скръбщата Божия майка.“ Този иконографски тип, сроден с Разпятие Христово, поставя в центъра на иконата не Разпятието, а страданието под него св. Богородица. Нещо характерно повече за западната религиозна живопис, по-малко за православната иконографска традиция. Цанко

Манастирът „Симонопетра“ в Св. Гора, 1970 г.

Лавренов отбелязва, че и български майстори са работили на тази тема, но в образно това „което е позовавал византийския иконописен стил“. По тази причина той пише: „Св. Богородица на Захарий Цанюв е забележителна с това, че Майката Божия е централният образ, че главният обект на иконата е скръбта ѝ, когато в другите икони зрителното средно е Разпятието. Тази икона е забележителна и по това, че е едно сполучливо съчетание на една западна мисъл, предадена по източен образен начин.“

В „Източната икона“ (от която е цитиран в началото) Цанко Лавренов призовава своите колеги художници да не следват слепо модерните западни влияния, а да се запознаят първо с българското класическо наследство, да се вгледат в иконите, където „имаме изумителни и неразгадани постижения“ в „усъвършенстването на техниката и разработването на детайла“. „Пред старите икони – пише Лавренов – българският модерен художник стои в захлас, без да може да разбере някои занаятчийски съвършенства.“ Към иконографите от своето време той отправя предупреждение: „Голяма грешка правят днес тези, които въвеждат реализма в църковната живопис – с това те скъсват с традицията, а иконите губят от своя източен мистицизъм.“

Статията „Хилендар“ разкрива българските следи в историята на манастира. „При все, че е основан от великия сръбски жупан Стефан Неман – пише Цан-

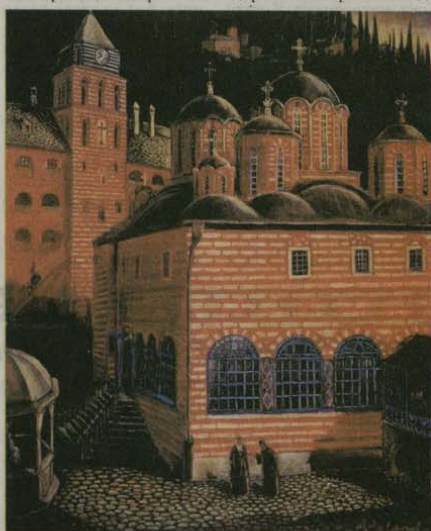
ко Лавренов, – „Хилендар“ най-вече през последните столетия е бил вселяно в български ръце: монаси и проигумени са били вече българи от България, Тракия и Македония.“ Цанко Лавренов споменава, че навсякъде се срещат „белези от иждивенията на корбаджи от Банско и Копришвица“.

Но не е подминат и един печален факт... „Сред всички тези български паметници и надписи никъде няма ми дума, ни слог за отец Паисий“ – с това споделя художникът. Когато посетил килята на автора на „История славянобългарска“, я намерил „превърната в склад за прогнили дюшеци и юргани“...

Цанко Лавренов поставя в основите на своето творческо развитие традициите на православното църковно изкуство. В личния си бележник художникът е записал думите на премърния цар Соломон: „Па се обрнати и видях под сльицето, че не на пъргави се дава сполучлив бг, нито на храбри – победа, нито на мъдри – хляб, нито на разумни – богатство, нито на изкусни – благосклонност, но времето и случат помагат на всички тях“ (Екл. 9:11).

Тайна е как Лавренов е тълкувал тези библейски думи, но те ясно разкриват един явяващ човек, който знае, че постига житейски път трябва да се следва без страх от бурите, защото има Един. Който бди и Който дава „мъдрост, знание и радост на човека, който е добър пред лицето Му“ (Екл. 2:26).

Емиля ПАРАЛИНГОВ

Църквата „Св. Георги“ в Зографския манастир, 1942 г.

за тяхното време облекло в манастирската среда и иконографския канон. Следвайки Захарий Зограф, Цанко Лавренов постепенно започва да оформя и своя „иконен“ стил. Първата работа, която му носи известност е акварелната рисунка „Иконописец“, от 1926 г., изгълнена в тради-

ния в други, за да не шумолят, защото внимават да не нарушат молитвено съзвучие на монаха, съхождащ се в двора на манастира. Това е картината „Светогорският манастир Хилендар“ от 1942 г.

На друго място – морето е в покой, укротило вълните устремили към скали-

ЗАПОЧНА АБОНИРАНЕТО ЗА 2003 г.

„Църковен вестник“	сп. „Духовна култура“
1 година 21,00 лв.	1 година 18,00 лв.
6 месеца 10,50 лв.	6 месеца 9,00 лв.
3 месеца 5,25 лв.	3 месеца 4,50 лв.
Цена на 1 брой 0,50 лв.	Цена на 1 брой 1,00 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА

СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище“ №4
тел. 987-56-11
тел. факс 980-30-16

Главен редактор
свещ. АНГЕЛ ВЕЛИЧКОВ
Ръкопис не се връща.

Банкова сметка на Синодално издателство на БЩ
ТБ Бюхем, клон Европа – София, пл. „Св. Неделя“ № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018

Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомяме, че „Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.